

INFORMACINIS PRANEŠIMAS iš ES narkotikų stebėsenos agentūros Lisabonoje

NARKOTIKUS VARTOJANČIŲ VYRŲ IR MOTERŲ PROBLEMOS

Europoje narkotikus vartojančių moterų gydymas vis dar yra ribotas

(2006 11 23, LISABONA) **Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (EMCDDA)** praneša, kad Europos sveikatos priežiūros tarnybos pripažįsta, jog su narkotikų problema susiduriančių moterų poreikiai yra ypatingi, todėl jų gydymui reikalingos specialios priemonės. Tačiau vien moterims skirtų gydymo tarnybų vis dar yra itin mažai. Taip teigiama narkotikus vartojančių vyrų bei moterų problemų apžvalgoje, kurią šiandien kartu su **2006 m. Metine ataskaita dėl narkotikų problemos Europoje** paskelbė Agentūra ⁽¹⁾.

Šiandien paskelbta apžvalga aiškina, jog gydymo dėl priklausomybės nuo narkotikų priemonės dažniausiai yra pritaikytos opioidus vartojantiems asmenims. Dauguma jų — vyrai. Jeigu taikomas specialus gydymas, atsižvelgiant į asmens lytį, paprastai tai būna priemonės, skirtos narkotikus vartojančioms moterims. Nors beveik visose **ES narėse** ir **Norvegijoje** šiuo metu yra bent po vieną gydymo dėl priklausomybės nuo narkotikų įstaigą, skirtą tik moterims arba moterims su vaikais, tačiau jos dar nėra įprastos ir dažniausiai įkuriamos tik didžiųjų miestų centruose. Dėl to daugumai moterų pagalbą teikia bendrojo pobūdžio tarnybos.

Komentuodamas šią problemą, **EMCDDA direktorius Wolfgang Götz** teigia: „Mūsų pranešime pateikiama pagrįsta informacija, kad šiuo metu visoje Europoje yra gerų gydymo praktikos pavyzdžių, kuriais ir galime sekti. Yra tarnybų, kurios veiksmingai dirba su nėščiosiomis, padeda įveikti rūpesčius vaikų turinčioms moterims ir net sprendžia sudėtingas moterų problemas, kada priklausomybė nuo narkotikų yra susijusi su fiziniu ar seksualiniu išnaudojimu. Jau yra aišku, kokių įstaigų reikia moterims. Dabar svarbu tik rasti būdą, kaip užtikrinti, jog specializuota moterų priežiūra būtų labiau prieinama“.

Siekiant spręsti narkotikų sukeltas problemas, būtina apsaugoti motinos ir vaiko sveikatą. Specialios paslaugos skirtos nėščioms narkotikų vartotojoms šiuo metu teikiamos daugelyje šalių, tačiau po vaiko gimimo šios paslaugos ne visada teikiamos ir toliau.

Šiuo metu Europoje maždaug 20 proc. dėl priklausomybės nuo narkotikų pradedamų gydyti asmenų yra moterys. Įvairūs tyrimai parodė, kad rūpesčiai dėl vaikų priežiūros yra vienas iš pagrindinių veiksnių, dėl kurių narkotikus vartojančios moterys neieško pagalbos. Beveik viena iš keturių (23 proc.) moterų, besikreipiančių į ambulatorinio gydymo dėl priklausomybės nuo narkotikų tarnybas, gyvena su vaikais. Įsteigiant moterims skirtas tarnybas, skatinančias narkotikų vartotojas gydytis ir nenutraukti gydymo, svarbiausia yra spręsti jų vaikų priežiūros problemas. **Belgijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Italijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Austrijoje, Portugalijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Norvegijoje įgyvendina** programas, kurių tikslas rūpintis ir narkotikus vartojančiųjų moterų vaikais. Konkretios lyties asmenims skirtos tarnybos paprastai padeda spręsti su motinyste susijusius klausimus. Vis dėlto tyrimas atliktas **Švedijoje** pabrėžia ir tėvystės svarbą nuo narkotikų priklausomiems vyrams.

Žalos mažinimo priemonės moterims gali būti neveiksmingos

Visose ES valstybėse nuo narkotikų perdozavimo miršta daugiau vyrų nei moterų. Priklausomai nuo šalies, moterų sudaro nuo 7 iki 35 proc. visų dėl narkotikų vartojimo mirstančių asmenų. Tačiau šiandien paskelbta

apžvalga rodo, kad vyrų ir moterų su narkotikų vartojimu susijusių mirčių tendencijos „smarkiai skiriasi“. Nors Europos Sąjungoje nuo 2000 iki 2003 m. (15 valstybių narių duomenys) vyrų mirčių nuo perdozavimo sumažėjo maždaug 30 proc., o per tą patį laikotarpį užfiksuotų moterų mirčių atvejų sumažėjo tik 15 proc. Dėl to kyla klausimas, ar didelės rizikos narkotikų vartotojams skirtos žalos mažinimo priemonės moterims yra tokios pat veiksmingos kaip vyrams.

Rūpestį kelia ir tai, kad palyginti didelė dalis švirkčiamuosius narkotikus vartojančių moterų užsikrečia ŽIV. Švirkčiamuosius narkotikus vartojančios moterys dažniau negu vyrai yra sekso darbuotojos ir jos lengviau užsikrečia ŽIV. Neseniai devyniose ES valstybėse atliktų švirkčiamuosius narkotikus vartojančių asmenų tyrimų rezultatai parodė, kad vidutiniškai 13,6 proc. tyrimuose dalyvavusių vyrų ir 21,5 proc. moterų buvo užsikrėtę ŽIV.

EMCDDA įspėja, kad nors švirkčiamuosius narkotikus daugiau vartoja bei nuo jų miršta vyrai, tačiau negalime nepaisyti ir to, jog tokius narkotikus vartojančios moterys gali priklausyti didesnei rizikos grupei, o gydymo įstaigoms jas gali būti sunkiau pasiekti.

Ar lyčių skirtumas mažėja?

„Skirtumai tarp lyčių ryškūs beveik visose su narkotikų vartojimu susijusiose srityse“, — teigiama šios dienos apžvalgoje. Visose Europos valstybėse narkotikus vartojančių vyrų — ypač juos vartojančių dažnai ir intensyviai bei dėl to susiduriančių su įvairiomis problemomis — vis dar yra daugiau negu moterų.

Išanalizavusi suaugusių (15–64 m.) gyventojų tyrimų duomenis, **EMCDDA** nerado jokių svarių įrodymų, kad skirtumas tarp narkotikus vartojančių vyrų ir moterų skaičiaus mažėtų. Tačiau moksleivių (15–16 m.) tyrimų duomenys rodo nerimą keliančias tendencijas. Kai kuriose valstybėse narėse bent kartą gyvenime narkotikų ir alkoholio vartojusių merginų skaičius artėja prie šiuos svaigalus bent kartą vartojusių vaikinių skaičiaus. Tai verčia susimąstyti apie tikėtiną tokių tendencijų poveikį narkotikų vartojimo lygiui ateityje.

Pavyzdžiui, **Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Airijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Slovakijoje ir Norvegijoje** neseniai atlikti tyrimai rodo, kad skirtumas tarp kada nors bandžusių kanapes moksleivių vaikinių ir merginų skaičiaus yra sumažėjęs (4 paveikslėlis). Trijose valstybėse — **Airijoje, Suomijoje ir Norvegijoje** — kada nors šio narkotiko vartojusių moksleivių vaikinių ir merginų yra maždaug po lygiai. **Čekijoje, Vokietijoje, Ispanijoje, Estijoje, Vengrijoje, Airijoje, Latvijoje, Slovakijoje, Suomijoje ir Jungtinėje Karalystėje** ekstazį bent kartą gyvenime vartojusių vaikinių ir merginų skaičius beveik toks pat (5 paveikslėlis) ⁽²⁾.

Visoje Europoje, išskyrus **Airiją, Jungtinę Karalystę ir Norvegiją**, alkoholį dideliais kiekiais (po penkis arba daugiau alkoholinių gėrimų iš eilės per vienas išgertuves pastarąjį mėnesį) geria daugiau vaikinių negu merginų (8 paveikslėlis). Be recepto įsigytų raminamųjų ir migdomųjų vaistų bent kartą vartojusių merginų skaičius didesnis negu vaikinių. Šių svaigalų bandžusių merginų nuolat būna daugiau negu vaikinių. Kai kuriose valstybėse jų itin daug: daugiau nei pusėje valstybių, kuriose buvo atlikti tyrimai, bent kartą raminamųjų arba migdomųjų vaistų bandžusių merginų buvo 5 proc. arba daugiau. **Lietuvoje** jų buvo 18 proc., o **Lenkijoje** — 22 proc. (7 paveikslėlis).

Neišnaudota galimybė vaikus apsaugoti nuo narkomanijos

Rizika jauniems vaikinams vartoti narkotikus ir dėl to susidurti su įvairiomis problemomis yra didesnė negu merginoms. Vis daugiau tyrimų rodo, kad jeigu tarnybos imtųsi vykdyti specialiai bręstantiems vaikinams pritaikytas priemones, kovoje su narkotikų vartojimu tai suteiktų vilčių. Nepaisant tokių išvadų, visoje ES vienai iš lyčių skirta prevencinė veikla vis dar nėra įprasta, o jeigu tokia veikla ir vykdoma, dažniausiai ji susijusi su merginomis. Kadangi nėra konkrečiai vaikinių poreikiams taikomų prevencinių programų, Europoje neišnaudojama viena iš galimybių vykdyti narkomanijos prevencijos veiklą.

Pagaliau **Wolfgang Götz** pažymi: „Nuo tada, kai Europos vyriausybės pirmąkart paragino atkreipti dėmesį į lyčių klausimus narkotikų srityje, praėjo daugiau nei 20 metų. Šiandien pripažįstama, kad ši problema svarbi, tačiau ją dar reikia pradėti spręsti ir praktiškai. Užduotis aiški: naujos tarnybos turi atsižvelgti į tai, kad skirtingų lyčių asmenys susiduria su nevienodomis problemomis. Be to, skiriasi ir jų ryžtas gydytis bei pačių įstaigų, padedančių sėkmingai spręsti problemas, pobūdis“.

Pastabos:

(¹) *Selected issue*: 'A gender perspective on drug use and responding to drug problems' <http://issues06.emcdda.europa.eu>
Visus šiame informaciniame pranešime minimus paveikslėlius galima rasti šioje *pasirinktoje temoje (Selected issue)*.

(²) ESPAD duomenys — <http://www.espad.org/index.html>